

Postępy w pediatrii

Wybrane zagadnienia

Redakcja naukowa
Alicja Chybicka
Andrzej Stawarski

Redaktorzy naukowi

Alicja Chybicka i Andrzej Stawarski

Nazwy jednostek oraz ich kierownicy (stan na 1.06.2021 r.)

Katedra i Klinika Neonatologii: prof. dr hab. Barbara Królak-Olejniak

I Katedra i Klinika Pediatrii, Alergologii i Kardiologii: prof. dr hab. Andrzej Bożnański

II Katedra i Klinika Pediatrii, Gastroenterologii i Żywienia: p.o. kierownik dr n. med. Andrzej Stawarski

Katedra i Klinika Nefrologii Pediatricznej: prof. dr hab. Danuta Zwolińska

Katedra i Klinika Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej: prof. dr hab. Alicja Chybicka

Katedra i Klinika Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego: prof. dr hab. Anna Noczyńska

Katedra i Klinika Pediatrii i Chorób Infekcyjnych: prof. dr hab. Leszek Szenborn

Katedra i Zakład Stomatologii Dziecięcej i Stomatologii Przedklinicznej: dr hab. Maciej Dobrzyński, prof. UMW

Recenzenci

Alergologia i pulmonologia: prof. dr hab. Tadeusz Mazurek, Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc Oddziału Terenowego w Rabce-Zdroju

Kardiologia: prof. dr hab. Aldona Siwińska, Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu

Gastroenterologia i wybrane wady metabolizmu: prof. dr hab. Jarosław Kierkuś, Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka” w Warszawie

Nefrologia: prof. dr hab. Maria Szczepańska, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Neonatologia: prof. dr hab. Bożena Kociszewska-Najman, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Hematologia (rozdziały 1–10 i 18–20): prof. dr hab. Paweł Łąguna, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Hematologia (rozdziały 11–17): dr hab. Henryk Szymański, Szpital im. Św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy

Onkologia (rozdziały 1–12): dr hab. Katarzyna Muszyńska-Roslan, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

Onkologia (rozdziały 13–19 i 23–27): dr hab. n. med. Katarzyna Pawelec, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Onkologia (rozdziały 20–22): dr hab. Henryk Szymański, Szpital im. Św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy

Endokrynologia: dr hab. n. med. Renata Stawarska, prof. uczelni, Uniwersytet Medyczny w Łodzi, Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi

Choroby zakaźne: dr hab. Ernest Kuchar, Warszawski Uniwersytet Medyczny

Stomatologia: prof. dr hab. Karolina Gerreth, Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu

Recenzja całości podręcznika

dr hab. n. med. Henryk Szymański, Szpital im. Św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy

Wstęp

Szanowne Koleżanki, Szanowni Koledzy!

Gdy podejmowaliśmy inicjatywę opracowania podręcznika *Postępy w pediatrii. Wybrane zagadnienia* w czasie wakacji 2020 r., byliśmy jako Polska i świat po pierwszej fali zachorowań na chorobę wywołaną przez wirusa SARS-CoV-2. Nikt jednak nie był w stanie dokładnie przewidzieć dalszego przebiegu pandemii i jej skutków, które zmieniły świat i nadal wpływają na nasze codzienne życie, pracę oraz szeroko pojętą edukację. Mimo tych wszystkich uwarunkowań zewnętrznych z dużą przyjemnością oddajemy do Państwa rąk niniejszy podręcznik.

Z inicjatywą powstania podręcznika wystąpił dr n. med. Andrzej Stawarski, który do udziału w projekcie zaprosił wszystkie jednostki Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu uczestniczące w procesie nauczania przedmiotu pediatria. Dzięki przychylności oraz pomocy obecnych władz Uczelni, a zwłaszcza prof. dr hab. Marzeny Dominiak, w proces redakcyjny zaangażowały się też inne jednostki Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu.

Roli redaktora naczelnego podjęła się prof. dr hab. Alicja Chybicka, była przewodnicząca Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, wieloletnia niezależna poseł i senator, twórca nowoczesnego ośrodka onkohematologii dziecięcej, niekwestionowany autorytet w tej dziedzinie.

Ideą przyświecającą redakcji oraz autorom było przygotowanie tekstów zawierających treści przeznaczone do samokształcenia zarówno przed-, jak i podyplomowego oraz w codziennej praktyce pediatrycznej w rejonie. Autorzy uwzględnili w swoich publikacjach rozpoznanie, diagnostykę oraz nowoczesne metody leczenia.

Rozdziały zostały przygotowane na podstawie własnych doświadczeń autorów z pracy klinicznej z pacjentami oraz najnowszych zaleceń i danych literaturowych. Ich treść odzwierciedla dość dokładnie codzienne problemy, profil pacjentów oraz aktualne możliwości diagnostyczne i terapeutyczne jednostek pediatrycznych UMW.

Autorzy rozdziałów to wieloletni pracownicy klinik pediatrycznych oraz poradni dla dzieci, specjaliści z zakresu pediatrii i specjalizacji szczegółowych oraz nasi młodszy koledzy (piszący rozdziały pod nadzorem doświadczonych specjalistów) przygotowujący się do egzaminów z pediatrii lub szczegółowych specjalizacji z zakresu chorób dzieci.

Książka nie aspiruje do klasycznego podręcznika pediatrii, bowiem jak zostało to ujęte w tytule, zawiera jedynie wybrane (aczkolwiek występujące najczęściej) problemy i zagadnienia spotykane w codziennej praktyce lekarzy odpowiedzialnych za stan zdrowia populacji dziecięcej, istotne również dla studentów przygotowujących się do egzaminu LEP.

Z myślą o studentach English Division oraz lekarzach obcokrajowcach zaplanowano również wydanie książki w języku angielskim. W związku z powyższym większość autorów przygotowała swoje opracowania zarówno w języku polskim, jak i angielskim.

Mamy nadzieję, że prezentowane w książce treści okażą się przydatne dla studentów oraz dla lekarzy w ich codziennej praktyce pediatrycznej.

Redaktorzy podręcznika składają podziękowania dla wszystkich autorów rozdziałów za ich trud i włożoną pracę, dziękują również kierownikom katedr za przychylność dla projektu i często za osobiste zaangażowanie. Wszystkie rozdziały podręcznika zostały poddane procedurze antyplagiatowej. Nieprawidłowości nie wykazano.

Redaktorzy podręcznika pragną złożyć gorące podziękowania wszystkim recenzentom opiniującym poszczególne wysokospecjalistyczne rozdziały (recenzenci to samodzielni pracownicy nauki niezwiązani z naszą uczelnią, uznani i wysoko cenieni pediatrzy, wybitne autorytety w swoich dziedzinach szczegółowych). Podziękowania należą się również recenzentowi całości podręcznika. Należy podkreślić fakt, że wszystkie recenzje zostały wykonane nieodpłatnie.

Dziękujemy władzom rektorskim Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu za okazaną życzliwość i wsparcie, w szczególności prorektor ds. strategii rozwoju uczelni prof. dr hab. Marzenie Dominiak.

Na koniec redaktorzy podręcznika pragną podziękować całemu zespołowi Wydawnictwa UMW z kierownik mgr Moniką Kolędą na czele za owocną współpracę.

Zapraszamy serdecznie do lektury.

prof. dr hab. n. med. Alicja Chybicka
kierownik Katedry i Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej
dr n. med. Andrzej Stawarski
p.o. kierownik II Katedry i Kliniki Pediatrii, Gastroenterologii i Żywienia
Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Alicja Chybicka

Profesor, niekwestionowany autorytet i lekarz, który od 46 lat walczy o życie dzieci chorych na nowotwory. Jak sama mówi: „prowadzi wojnę z Panem Bogiem o każde istnienie ludzkie, by mogło pozostać na tym świecie jak najdłużej”.

Urodziła się 10 maja 1951 r. w Wałbrzychu. Jest absolwentką XII Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Chrobrego we Wrocławiu. W 1975 r. ukończyła studia z wyróżnieniem i rozpoczęła pracę w klinice onkologicznej pod kierunkiem prof. dr hab. Janiny Bogusławskiej-Jaworskiej. W 1978 r. uzyskała specjalizację I stopnia z pediatrii, a w 1982 r. II stopnia. Oprócz niej posiada specjalizacje z: onkologii i hematologii dziecięcej, immunologii klinicznej, transplantologii klinicznej oraz medycyny paliatywnej.

W 1979 r. uzyskała stopień doktora (temat pracy: *Zachowanie się markerów powierzchniowych limfocytów i limfoblastów w przebiegu ostrej białaczki limfoblastycznej*). W 1994 r. habilitowała się na podstawie pracy: *Badanie cytokin i wykorzystanie ich właściwości biologicznych w leczeniu nowotworów u dzieci*, za którą zresztą otrzymała nagrodę od ministra zdrowia. Profesorem została 19 maja 1999 r.

Alicja Chybicka oprócz pracy w klinice była również wykładowcą na Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu. Ma bardzo bogaty dorobek naukowy – jest autorką i współautorką ponad 500 publikacji naukowych. Wypromowała kilkunastu doktorantów oraz była opiekunką kilku zakończonych habilitacji.

Przez 21 lat była kierownikiem Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej – obecnie Przylądek Nadziei. Z dniem 30 września 2021 r. przeszła na emeryturę.

W latach 2007–2015 była prezesem Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, członkiem zarządu Polskiego Towarzystwa Onkologii i Hematologii Dziecięcej, członkiem komisji onkologii dziecięcej Polskiej Akademii Nauk oraz w latach 2012–2015 członkiem rady programowej Fundacji Mam Marzenie. Jest członkiem rady naukowej Kliniki „Budzik” w Warszawie, a także członkiem rady Fundacji „Na Ratunek Dzieciom z Chorobą Nowotworową” opiekującej się dziećmi leczonymi w Przylądku Nadziei.

W 2001 r. odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi oraz Złotym Krzyżem Królestwa Norwegii I klasy. Wyróżniona Orderem Uśmiechu w 2006 r., Medalem Komisji Edukacji Narodowej w 2007 r., nagrodami resortowymi, Perłą Honorową w kategorii nauka w 2007 r., Złotą Kulą 2008 przyznaną przez Wrocławską Izbę Gospodarczą, tytułem Kobiety Roku 2008 przyznanym przez miesięcznik „Twój Styl”. W 2011 r. została Ambasadorem Życzliwości, w 2014 r. decyzją Rzecznika Praw Dziecka wyróżniona Odznaką Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka. W 2015 r. otrzymała tytuł Ambasadora Wrocławia oraz Laur Wrocławia, w 2020 r. na podstawie decyzji Rady Miejskiej Wrocławia – Nagrodę Wrocławia „za stworzenie we Wrocławiu wiodącego w Polsce ośrodka onkologii dziecięcej”, a w 2022 r. – tytuł Honorowego Obywatela Miasta Wrocławia. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie w 2014 r. przyznała jej tytuł doktora honoris causa.

Dwa razy zdobyła szczyt Kilimandżaro: w 2014 r. w ramach akcji „Szpic na szczyt” i w 2015 r. w ramach akcji „Parlament na szczyt”. Gdy ma wolny czas, uwielbia biegać i chodzić po górach.

W latach 2011–2015 była senatorem RP, w wyborach parlamentarnych w 2015 r. została posłem na Sejm RP, a w okresie 2019–2023 ponownie została wybrana senatorem. Obecnie jest posłem na Sejm RP X kadencji.

Prywatnie: żona Ryszarda, mama trójki dzieci i babcia szóstki wnucząt.

Andrzej Stawarski

Uznany pediatra i gastroenterolog, wieloletni pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, kierownik II Katedry i Kliniki Pediatrii, Gastroenterologii i Żywienia. Absolwent XII Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Chrobrego we Wrocławiu. W klasach I–IV był przewodniczącym samorządu klasowego, w klasie IV – przewodniczącym samorządu szkoły. Decyzją grona pedagogicznego został wytypowany na dowolny kierunek studiów bez konieczności zdawania egzaminów wstępnych. W 1985 r. uzyskał tytuł lekarza na Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu (dyplom z wyróżnieniem), w 1989 r. stopień doktora nauk medycznych na tej uczelni (tytuł rozprawy doktorskiej: *Wybrane zagadnienia epidemiologiczne i kliniczne zakażeń układu oddechowego wywołanych przez Chlamydia trachomatis u dzieci*), I i II stopień specjalizacji z pediatrii, specjalizację z gastroenterologii, w 2006 r. ukończył studia podyplomowe orzecznictwo i ubezpieczenia, odbył liczne kursy i szkolenia, w tym z ultrasonografii dziecięcej.

W latach 1983–1989 pracował w pogotowiu ratunkowym, od 1985 r. pracownik naukowo-dydaktyczny (od młodszego asystenta do adiunkta) w Klinice Pediatrii i Zaburzeń Odżywiania Niemowląt AM we Wrocławiu (obecnie II Katedra i Klinika Pediatrii, Gastroenterologii i Żywienia UM we Wrocławiu). W latach 2018–2021 pełnił funkcję p.o. kierownika tej katedry. Przez 2 kadencje był członkiem Senatu Uczelni, przez kilka kadencji członkiem Rady Wydziału Lekarskiego.

Autor ponad 160 naukowych publikacji medycznych w krajowych i zagranicznych czasopismach recenzowanych oraz współredaktor publikacji książkowej *Dzieci chore, niepełnosprawne i z utrudnieniami w rozwoju* (Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2006), redaktor naukowy numeru 2020;28(3) „Kliniki Pediatrycznej” poświęconego gastroenterologii dziecięcej.

Przewodniczył ponad 50 komisjom konkursowym Dolnośląskiej Izby Lekarskiej dotyczącym wyboru ordynatorów oddziałów dziecięcych szpitali na Dolnym Śląsku. Wieloletni opiekun Studenckiego Koła Naukowego Gastroenterologii Dziecięcej (liczne nagrody dla studentów za prezentowane prace naukowe), przez ponad 20 lat przewodniczący koła Dolnośląskiej Izby Lekarskiej „Kliniki Pediatryczne Uniwersytetu Medycznego” (wcześniej „Kliniki Pediatryczne Akademii Medycznej”).

Otrzymał nagrodę ministra zdrowia za działalność naukową, kilka nagród rektora AM (UMW) za działalność naukową, dydaktyczną, organizacyjną.

Był: przez kilka kadencji członkiem Zarządu Oddziału Dolnośląskiego Towarzystwa Pediatrycznego, członkiem Zarządu Oddziału Dolnośląskiego Polskiego Towarzystwa Gastroenterologicznego, Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii, Hepatologii i Żywienia Dzieci oraz również przez kilka kadencji członkiem Komisji Finansowej Dolnośląskiej Izby Lekarskiej we Wrocławiu.

Utworzył w kierowanej przez siebie klinice Pracownię Endoskopii Kapsułkowej (sprzęt firmy Fuji) i wyposażył w nowoczesny sprzęt specjalistyczny Pracownię Endoskopową (Olympus) oraz Pracownię Badań Czynnościowych. Kierował specjalizacją z pediatrii i gastroenterologii kilkunastu lekarzy, przez ponad 10 lat był członkiem komisji specjalizacyjnej z pediatrii. Brał czynny udział w konferencjach i kongresach międzynarodowych oraz współorganizował w 1998 r. we Wrocławiu kongres z gastroenterologii dziecięcej. Był zaangażowany w działalność społeczną na rzecz Dolnośląskiej Izby Lekarskiej w komisji ds. generalnego remontu zabytkowej siedziby, co zostało zrealizowane.

W latach 2008–2023 stały biegły sądowy przy Sądzie Okręgowym we Wrocławiu – wydał ponad 1000 opinii na zlecenie sądów i prokuratur m.in. z Wrocławia, Warszawy, Poznania, Opola, Legnicy, Leszna, Zielonej Góry, Gorzowa Wielkopolskiego, Sieradza.

Prywatnie żonaty, córka, dwoje wnucząt.

Indeks skrótów, których nie rozwinięto w tekście

d. – doba/dzień

d.ż. – dzień/doba życia

DNA (ang. *desoxyribonucleic acid*) – kwas dezoksyrybonukleinowy

EKG – elektrokardiogram

godz. – godzina

i.v. (łac. *intravenous*) – dożylnie

m.c. – masa ciała

mies. – miesiąc

m.ż. – miesiąc życia

MRI/MR (ang. *magnetic resonance imaging*) – badanie za pomocą rezonansu magnetycznego

mRNA (ang. *messenger ribonucleic acid*) – informacyjny kwas rybonukleinowy

OB – odczyn Biernackiego, szybkość opadania krwinek czerwonych

OIOM – oddział intensywnej opieki medycznej

OUN – ośrodkowy układ nerwowy

p.c. – powierzchnia ciała

p.o. (łac. *per os*) – doustnie

POZ – podstawowa opieka zdrowotna

r.ż. – rok życia

RNA (ang. *ribonucleic acid*) – kwas rybonukleinowy

RTG – badanie rentgenowskie

s.c. (łac. *sub cutis*) – podskórnice

SOR – szpitalny oddział ratunkowy

SpO₂ – nasycenie krwi tętniczej tlenem

t.c. – tydzień ciąży

tydz./tyg. – tydzień/tygodnie

t.ż. – tydzień życia

TK – tomografia komputerowa

USG – ultrasonografia

WHO (World Health Organization) – Światowa Organizacja Zdrowia

TOM 1

1. Neonatologia
2. Wybrane zagadnienia z alergologii i pulmonologii pediatrycznej
3. Wybrane zagadnienia z kardiologii pediatrycznej
4. Wybrane zagadnienia z gastroenterologii dziecięcej
5. Wybrane wady metabolizmu
6. Wybrane zagadnienia z nefrologii pediatrycznej

TOM 2

1. Wybrane zagadnienia z hematologii pediatricznej
2. Wybrane zagadnienia z onkologii pediatricznej
3. Wybrane zagadnienia z endokrynologii i diabetologii pediatricznej
4. Choroby zakaźne
5. Wybrane zagadnienia ze stomatologii pediatricznej

Redaktor prowadzący: Aleksandra Raczkowska
Projekt graficzny i opracowanie typograficzne: Aleksandra Król-Bednarek
Projekt okładki: Monika Kołęda
Opracowanie graficzne rycin: Adam Barg
Redakcja: Aleksandra Król-Bednarek, Aleksandra Raczkowska, Anna Rokosz
Korekta: Anna Gemza, Aleksandra Raczkowska
Skład i łamanie: Adam Barg

ISBN 978-83-7055-688-4

© Copyright by Uniwersytet Medyczny
im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
Wrocław 2024

Druk i oprawa:
PRINT PROFIT Sp. z o.o.
Koźmin 27
59-900 Zgorzelec

Neonatologia

1. Organizacja opieki okołoporodowej	9
Barbara Królak-Olejnik	
2. Standard opieki okołoporodowej nad noworodkiem zdrowym	11
Karolina Barańska, Barbara Królak-Olejnik	
2.1. Identyfikacja czynników ryzyka powikłań okołoporodowych	11
2.2. Ocena według skali Apgar	11
2.3. Założenie opasek identyfikacyjnych	11
2.4. Procedura opóźnionego odpępnienia	12
2.5. Kontakt skóra do skóry	12
2.6. Badanie fizykalne noworodka	12
2.7. Profilaktyka zakażeń przedniego odcinka gałki ocznej	15
2.8. Podaż witaminy K	15
2.9. Suplementacja witaminy D	15
2.10. Szczepienia podstawowe na oddziale neonatologicznym	15
2.10.1. Szczepienie przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B	16
2.10.2. Szczepienie przeciw gruźlicy	16
2.11. Badania przesiewowe	16
2.11.1. Badanie suchej kropli krwi – przesiewowy test w kierunku chorób wrodzonych	16
2.11.2. Rejestracja otoemisji akustycznej – przesiewowy test w kierunku wrodzonego niedostuchu	16
2.11.3. Test pulsoksymetryczny – przesiewowe badanie w kierunku krytycznych wrodzonych wad serca	17
2.12. Promocja karmienia naturalnego	17
3. Fizjologia okresu płodowego i adaptacja do życia pozamacicznego	19
Agata Więckowska, Barbara Królak-Olejnik	
3.1. Fizjologia okresu płodowego	19
3.1.1. Układ oddechowy	20
3.1.1.1. Okres embrionalny – do 7. t.c.	20
3.1.1.2. Okres rzekomogruczołowy – 7.–17. t.c.	20
3.1.1.3. Okres kanalikowy – 17.–27. t.c.	20
3.1.1.4. Okres woreczkowy – 28.–36. t.c.	20
3.1.1.5. Okres pęcherzykowy – 36. t.c.–2. r.ż.	21

3.1.2. Układ krążenia	21
3.1.3. Układ pokarmowy	22
3.1.4. Układ moczowy	22
3.1.5. Układ immunologiczny	22
3.2. Adaptacja zewnątrzmaciczna	23
3.2.1. Układ oddechowy	23
3.2.2. Układ krążenia	24
3.2.3. Układ pokarmowy	24
3.2.4. Układ moczowy	25
3.2.5. Układ immunologiczny	25
4. Resuscytacja krążeniowo-oddechowa noworodka	27
Barbara Królak-Olejnik, Agnieszka Szafrńska	
4.1. Postępowanie resuscytacyjne	27
4.1.1. A – drożność dróg oddechowych	27
4.1.2. B – oddychanie i stymulacja	28
4.1.3. C – wspomaganie układu krążenia	28
4.1.4. D – leki	29
4.1.4.1. Adrenalina	29
4.1.4.2. Dwuwęglany	29
4.1.4.3. Płyny	29
4.1.4.4. Glukoza	29
4.2. Zaprzeszczenie resuscytacji	29
4.3. Niepodejmowanie resuscytacji	29
4.4. Opieka poresuscytacyjna	30
4.5. Hipotermia terapeutyczna	30
4.6. Komunikacja z rodzicami	30
5. Urazy okołoporodowe	31
Barbara Królak-Olejnik	
5.1. Urazy głowy	31
5.2. Urazy kości	32
5.3. Okołoporodowe uszkodzenia nerwów	33
5.4. Urazy narządów wewnętrznych	33
5.5. Urazy tkanek miękkich	34
6. Badanie noworodka	35
Dorota Lisowska-Mikołajków, Agata Mikołajków	
6.1. Klasyfikacja noworodków	35
6.2. Badanie przedmiotowe i podmiotowe noworodka	36
6.2.1. Badanie wstępne	36
6.2.1.1. Badanie układu oddechowego	36
6.2.1.2. Badanie układu krążenia	38
6.2.1.3. Badanie układu nerwowego	38

6.2.2. Badanie szczegółowe	38
6.2.3. Zalecenia dotyczące antropometrii noworodków i niemowląt	39
6.2.4. Ocena dojrzałości noworodka	39
6.2.5. Ocena stanu zagrożenia noworodka	42
6.2.6. Neurologiczna ocena noworodka	42
7. Noworodek urodzony przedwcześnie	47
Izabela Lehman, Barbara Królak-Olejnik	
7.1. Definicje	47
7.2. Epidemiologia	47
7.3. Przyczyny porodu przedwczesnego	47
7.4. Ocena wieku płodowego	48
7.5. Cechy morfologiczne wcześniaka	48
7.6. Zaburzenia czynności fizjologicznych u noworodków urodzonych przedwcześnie	48
7.6.1. Układ oddechowy	49
7.6.2. Układ krążenia	49
7.6.2.1. Drożny przewód tętniczy	49
7.6.2.2. Hipotensja	49
7.6.3. Układ nerwowy	50
7.6.4. Układ pokarmowy	50
7.6.4.1. Martwicze zapalenie jelit	50
7.6.5. Niedokrwistość	51
7.6.6. Osteopenia	51
7.6.7. Retinopatia wcześniacza	51
7.6.8. Termoregulacja	52
7.6.9. Niedojrzałość układu immunologicznego	52
7.6.10. Niedojrzałość skóry	52
7.7. Pielęgnacja noworodka urodzonego przedwcześnie	52
7.8. Szczepienia wcześniaków	53
7.9. Opieka po wypisie ze szpitala	53
8. Zespół zaburzeń oddychania	55
Izabela Lehman, Barbara Królak-Olejnik	
8.1. Definicja	55
8.2. Patogeneza	55
8.3. Objawy kliniczne	56
8.4. Badania dodatkowe	56
8.5. Leczenie	56
8.5.1. Nieinwazyjne wspomaganie oddechu dodatnim ciśnieniem w drogach oddechowych	56
8.5.2. Tlenoterapia	57
8.5.3. Podaż surfaktantu	57
8.5.4. Wentylacja inwazyjna	57
8.5.5. Inne	57
8.6. Powikłania	57

9. Niewydolność oddechowa noworodka ..... 59**Dorota Paluszyńska, Agnieszka Szafrńska, Monika Lachowska**

9.1. Przejściowe zaburzenia oddychania u noworodka	60
9.1.1. Epidemiologia	60
9.1.2. Patofizjologia	60
9.1.3. Diagnostyka	60
9.1.4. Leczenie i powikłania	61
9.2. Zapalenie płuc u noworodków	61
9.2.1. Epidemiologia	61
9.2.2. Patofizjologia	61
9.2.3. Diagnostyka	61
9.2.4. Leczenie i powikłania	62
9.3. Zespół aspiracji smółki	62
9.3.1. Epidemiologia	62
9.3.2. Patofizjologia	62
9.3.3. Diagnostyka	63
9.3.4. Leczenie i powikłania	63
9.4. Przetrwale nadciśnienie płucne noworodków	63
9.4.1. Epidemiologia	63
9.4.2. Patofizjologia	63
9.4.3. Diagnostyka	64
9.4.4. Leczenie i powikłania	64
9.5. Dysplazja oskrzelowo-płucna	64
9.5.1. Epidemiologia	64
9.5.2. Patofizjologia	64
9.5.3. Diagnostyka	65
9.5.4. Objawy kliniczne	65
9.5.5. Leczenie i powikłania	65
9.6. Odma opłucnowa	65
9.6.1. Epidemiologia	65
9.6.2. Patofizjologia	65
9.6.3. Diagnostyka	65
9.6.4. Leczenie i powikłania	66

10. Żółtaczki okresu noworodkowego ..... 67**Monika Lachowska, Agnieszka Szafrńska, Dorota Paluszyńska**

10.1. Definicja i epidemiologia	67
10.2. Kryteria rozpoznania	67
10.3. Klasyfikacja	68
10.4. Żółtaczka związana z karmieniem piersią	69
10.5. Diagnostyka żółtaczek noworodkowych	70
10.6. Encefalopatia bilirubinowa	72
10.7. Leczenie żółtaczek	73
10.7.1. Fototerapia	73
10.7.2. Transfuzja wymienna	74
10.7.3. Inne metody leczenia żółtaczek	77
10.8. Opieka wypisowa nad noworodkiem z żółtaczką	77

11. Niedokrwistości noworodków	79
Barbara Królak-Olejnik, Agnieszka Szafrńska	
11.1. Erytropoeza w okresie płodowym	79
11.2. Przyczyny niedokrwistości	79
11.2.1. Niedokrwistość spowodowana nadmierną utratą krwi	80
11.2.2. Niedokrwistości hemolityczne	80
11.2.3. Niedokrwistości wynikające ze zmniejszonej produkcji erytrocytów	80
11.3. Diagnostyka niedokrwistości	80
11.4. Niedokrwistość wcześniaków	81
11.5. Niedokrwistość fizjologiczna	81
11.6. Niedokrwistość z niedoboru żelaza	81
11.7. Zapobieganie niedokrwistości	81
11.8. Leczenie niedokrwistości	82
11.8.1. Transfuzja uzupełniająca	82
11.8.2. Zasady transfuzjologii w neonatologii	82
12. Noworodek matki chorującej na cukrzycę – aspekty opieki w okresie adaptacji pourodzeniowej	85
Karolina Karcz, Barbara Królak-Olejnik	
12.1. Znaczenie metabolizmu glukozy dla rozwoju płodu	85
12.2. Wpływ cukrzycy matki na płód i noworodka	86
12.3. Czynniki wpływające na ryzyko chorobowości i śmiertelności okołoporodowej noworodków matek chorujących na cukrzycę	86
12.3.1. Wady wrodzone	88
12.3.2. Zaburzenia metaboliczne i elektrolitowe	89
12.3.3. Inne patologie stwierdzane u noworodków matek chorujących na cukrzycę	89
12.4. Postępowanie z noworodkiem matki chorującej na cukrzycę	91
12.4.1. Zaopatrzenie noworodka na sali porodowej	91
12.4.2. Badanie fizykalne	92
12.4.3. Monitorowanie glikemii	92
12.4.4. Ocena stężenia wapnia całkowitego i magnezu	92
12.4.5. Ocena morfologii krwi	92
12.4.6. Monitorowanie stężenia bilirubiny	92
12.4.7. Badania obrazowe	93
13. Zakażenia bakteryjne okresu noworodkowego	95
Barbara Królak-Olejnik	
13.1. Diagnostyka	95
13.2. Badania laboratoryjne	96
13.3. Leczenie przyczynowe	96
13.4. Leczenie objawowe	96
13.5. Sepsa u noworodków urodzonych przedwcześnie	96
13.5.1. Postacie sepsy	97
13.5.2. Czynniki ryzyka sepsy o wczesnym początku	97
13.5.3. Czynniki ryzyka sepsy późnej i bardzo późnej	97
13.5.4. EOS u noworodków urodzonych w terminie i blisko terminu porodu	97

14. Zakażenia noworodka patogenami z grupy TORCH	101
Dorota Lisowska-Mikołajków, Agata Mikołajków	
14.1. Toksoplazmoza	101
14.1.1. Objawy kliniczne toksoplazmozy wrodzonej	102
14.1.2. Rozpoznanie toksoplazmozy wrodzonej	103
14.1.3. Leczenie ciężarnej i noworodka	105
14.1.4. Zapobieganie zakażeniom	105
14.2. Cytomegalia	105
14.2.1. Typy zakażeń CMV	107
14.2.2. Diagnostyka cytomegalii wrodzonej	109
14.2.2.1. Diagnostyka prenatalna (ciężarna/ płód)	109
14.2.2.2. Diagnostyka postnatalna (noworodek)	109
14.2.3. Leczenie cytomegalii wrodzonej	111
14.2.3.1. Zalecenia po wypisie z oddziału neonatologii	111
14.2.3.2. Zapobieganie cytomegalii wrodzonej	111
14.3. Opryszczka	111
14.3.1. Typy ekspozycji na wirusa	112
14.3.2. Zakażenie wirusem opryszczki pospolitej	113
14.3.3. Rozpoznanie	113
14.3.3.1. Rozpoznanie i zasady postępowania diagnostyczno-lecniczego u matki	113
14.3.3.2. Laktacja	114
14.3.4. Postępowanie diagnostyczno-lecnicze u noworodka zakażonego HSV	114
14.3.4.1. Profilaktyczna podaż leku u noworodków	115
14.3.4.2. Pełne leczenie	115
14.3.5. Rokowanie	115
14.3.6. Zapobieganie	115
14.4. Zakażenie patogenami z grupy TORCH określanymi mianem <i>others</i>	115
14.4.1. Kiła	115
14.4.1.1. Diagnostyka	117
14.4.1.2. Leczenie	117
14.4.2. Listerioza	118
14.4.2.1. Diagnostyka	118
14.4.2.2. Leczenie ciężarnych i noworodka	118
14.4.2.3. Profilaktyka	118
14.4.3. Chlamydia	118
14.4.3.1. Diagnostyka	119
14.4.3.2. Leczenie	119
14.4.4. HIV	119
14.4.4.1. Profilaktyka zakażeń odmatczyńnych związana z matką i przebiegiem ciąży	120
14.4.4.2. Profilaktyka zakażeń odmatczyńnych związana z porodem	120
14.4.4.3. Profilaktyka zakażeń odmatczyńnych związana z postępowaniem z noworodkiem	121
14.4.4.4. Diagnostyka	121
14.4.4.5. Leczenie profilaktyczne	122
14.4.5. Zapalenie wątroby typu B i typu C	123
14.4.6. Ospa wietrzna	123
14.4.6.1. Diagnostyka	123
14.4.6.2. Profilaktyka i leczenie	123

14.4.7. Odra	124
14.4.7.1. Diagnostyka	124
14.4.7.2. Profilaktyka i leczenie	124
14.4.8. Świnka	124
14.4.9. Grypa	124
14.4.9.1. Diagnostyka	124
14.4.9.2. Leczenie i profilaktyka	125
15. Leczenie żywieniowe noworodków	127
Agnieszka Szafrńska, Dorota Paluszyńska, Barbara Królak-Olejnik	
15.1. Ocena stanu odżywienia	128
15.2. Zapotrzebowanie energetyczne	130
15.3. Sposoby leczenia żywieniowego	131
15.3.1. Żywnienie dojelitowe (enteralne)	131
15.3.2. Żywnienie pozajelitowe (parenteralne)	131
15.3.3. Całkowite żywienie pozajelitowe	132
15.3.4. Minimalne żywienie troficzne	134
15.3.5. Odstawienie żywienia pozajelitowego	134
15.3.6. Żywnienie dojelitowe	134
15.3.7. Procedura zakładania sondy żołądkowej	135
15.3.8. Kontrole i nadzór nad żywieniem pozajelitowym	135
16. Żywnienie noworodka zdrowego i przedwcześnie urodzonego.	
Banki mleka kobiecego w Polsce	137
Matylda Czosnykowska-Łukacka, Paulina Gawet	
16.1. Aktualne zalecenia dotyczące żywienia	137
16.2. Składniki mleka kobiecego	137
16.2.1. Białko	138
16.2.2. Węglowodany	138
16.2.3. Tłuszcze	138
16.2.4. Pozażywnieniowe właściwości mleka kobiecego	138
16.2.5. Zmienność składu mleka kobiecego	140
16.3. Mleko matek wcześniaków	140
16.4. Żywnienie noworodków i niemowląt urodzonych przedwcześnie	141
16.5. Bank mleka kobiecego	142
16.6. Ocena mikrobiologiczna mleka dawczyń	143
17. Szczepienia noworodków urodzonych przedwcześnie z uwzględnieniem profilaktyki biernej zakażenia RSV	145
Barbara Tarsa, Anna Szczygieł, Barbara Królak-Olejnik	
17.1. Szczepienia obowiązkowe noworodków urodzonych przedwcześnie	145
17.1.1. Szczepienie przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B	146
17.1.2. Szczepienie przeciw gruźlicy	146
17.1.3. Szczepienie DTaP + IPV + Hib – szczepienia wysokoskojarzone 5 w 1 i 6 w 1	147
17.1.4. Szczepienie przeciw pneumokokom	147
17.1.5. Szczepienie przeciw rotawirusom	147

17.2. Szczepienia zalecane dla noworodków urodzonych przedwcześnie	148
17.2.1. Szczepienia przeciw meningokokom	148
17.2.2. Szczepienie przeciw grypie	148
17.2.3. Szczepienie przeciw ospie wietrznej	148
17.3. Strategia kokonu	148
17.4. Profilaktyka przeciwbólowa	148
17.5. Profilaktyka bierna zakażeń RSV	149

Wybrane zagadnienia z alergologii i pulmonologii pediatrycznej

1. Podstawowe pojęcia w alergologii	157
Hanna Sikorska-Szaflik	
2. Zakażenia dolnych dróg oddechowych u dzieci	161
Joanna Połomska	
2.1. Ostre podgłośniowe zapalenie krtani	163
2.1.1. Definicja	163
2.1.2. Epidemiologia	163
2.1.3. Etiologia i patogenezę	164
2.1.4. Obraz kliniczny	164
2.1.5. Przebieg	164
2.1.6. Diagnostyka	164
2.1.7. Różnicowanie	164
2.1.8. Leczenie	164
2.1.9. Powikłania	164
2.1.10. Rokowanie	164
2.2. Ostre zapalenie oskrzeli	165
2.2.1. Definicja	165
2.2.2. Epidemiologia	165
2.2.3. Etiologia i patogenezę	165
2.2.4. Obraz kliniczny	165
2.2.5. Przebieg	165
2.2.6. Diagnostyka	165
2.2.7. Różnicowanie	165
2.2.8. Leczenie	166
2.2.9. Powikłania	166
2.2.10. Rokowanie	166
2.3. Ostre zapalenie oskrzelików	166
2.3.1. Definicja	166
2.3.2. Epidemiologia	166
2.3.3. Etiologia i patogenezę	166
2.3.4. Obraz kliniczny	166

2.3.5. Przebieg	166
2.3.6. Diagnostyka	166
2.3.7. Różnicowanie	157
2.3.8. Leczenie	167
2.3.9. Powikłania	167
2.3.10. Rokowanie	167
2.4. Pozaszpitalne zapalenie płuc	167
2.4.1. Definicja	167
2.4.2. Epidemiologia	167
2.4.3. Etiologia i patogenezą	167
2.4.4. Obraz kliniczny	168
2.4.5. Przebieg	168
2.4.6. Diagnostyka	169
2.4.7. Różnicowanie	169
2.4.8. Leczenie	169
2.4.9. Powikłania	169
2.4.10. Rokowanie	170
2.5. Zakażenia dolnych dróg oddechowych w przebiegu chorób przewlekłych	170
2.6. Mukowiscydoza	170
3. Atopowe zapalenie skóry	173
Anna Dębińska	
3.1. Definicja	173
3.2. Epidemiologia	173
3.3. Patogeneza	173
3.3.1. Czynniki genetyczne	173
3.3.2. Uszkodzenie bariery naskórkowej	174
3.3.3. Dysregulacja odpowiedzi immunologicznej i odpowiedź zapalna skóry	175
3.3.4. Zaburzenia równowagi w obrębie mikrobiomu skóry	175
3.3.5. Zaburzenia neuroimmunologiczne – patogenezą świądu	175
3.3.6. Czynniki środowiskowe	175
3.4. Obraz kliniczny	175
3.4.1. Postać niemowlęca (do 2. r.ż.)	175
3.4.2. Postać dziecięca (do 12. r.ż.)	176
3.4.3. Postać okresu młodzieńczego i osób dorosłych	176
3.5. Rozpoznanie	176
3.5.1. Ocena stopnia ciężkości AZS	177
3.5.2. Badania dodatkowe	178
3.6. Diagnostyka różnicowa	178
3.7. Leczenie	179
3.7.1. Leczenie podstawowe	179
3.7.1.1. Edukacja pacjenta	179
3.7.1.2. Unikanie czynników zaostrzających chorobę	180
3.7.2. Odbudowa bariery naskórkowej, pielęgnacja skóry, terapia emolientowa	181
3.7.2.1. Oczyszczanie skóry i kąpiele	181
3.7.2.2. Terapia emolientowa	181

3.7.3. Miejscowa terapia przeciwzapalna	181
3.7.3.1. Metoda mokrych opatrunków	181
3.7.3.2. Terapia proaktywna	182
3.7.3.3. Miejscowe glikokortykosteroidy	182
3.7.3.4. Miejscowe inhibitory kalcyneuryny (mIK)	182
3.7.4. Fototerapia	183
3.7.5. Leczenie przeciwświądowe	183
3.7.6. Leki przeciwhistaminowe	183
3.7.7. Leczenie przeciwdrobnoustrojowe	183
3.7.8. Leczenie systemowe	183
3.7.9. Leczenie biologiczne	184
3.7.9.1. Immunoterapia swoista	184
3.7.9.2. Leczenie alternatywne	184
3.8. Powikłania i choroby współistniejące	184
3.8.1. Marsz atopowy	184
3.8.2. Alergiczne kontaktowe zapalenie skóry	184
3.8.3. Zakażenia bakteryjne, wirusowe i grzybicze	184
3.8.4. Jakość życia pacjentów	185
3.9. Rokowanie	185
3.10. Zapobieganie / profilaktyka pierwotna	185
4. Alergiczny nieżyt błony śluzowej nosa	187
Hanna Sikorska-Szaflik	
4.1. Definicja	187
4.2. Epidemiologia	187
4.3. Podział	187
4.4. Patogeneza	188
4.5. Rozpoznanie i obraz kliniczny	188
4.6. Diagnostyka różnicowa	190
4.7. Leczenie	190
4.7.1. Unikanie alergenów	190
4.7.2. Edukacja chorego dziecka i jego rodziców	191
4.7.3. Stosowanie leków	191
4.7.4. Swoista immunoterapia alergenowa	192
4.8. Rokowanie	192
5. Astma oskrzelowa	193
Anna Łątkowska	
5.1. Definicja astmy według GINA	193
5.2. Epidemiologia	193
5.3. Etiologia i patogeneza	194
5.4. Czynniki wpływające na ryzyko rozwoju astmy oskrzelowej	196
5.4.1. Czynniki osobnicze	196
5.4.1.1. Czynniki genetyczne	196
5.4.1.2. Masa ciała	196
5.4.1.3. Płeć	196
5.4.1.4. Poród	196

5.4.2. Czynniki środowiskowe	196
5.4.2.1. Alergeny	196
5.4.2.2. Zakażenia	196
5.4.2.3. Czynniki zawodowe	196
5.4.2.4. Zanieczyszczenia chemiczne wewnątrz pomieszczeń	197
5.4.2.5. Dym tytoniowy	197
5.4.2.6. Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego	197
5.4.2.7. Dieta	197
5.4.2.8. Leki	197
5.5. Obraz kliniczny astmy oskrzelowej u dzieci	197
5.5.1. Astma wczesnodziecięca	197
5.5.2. Astma dzieci szkolnych	199
5.6. Objawy przedmiotowe w astmie	200
5.7. Przebieg naturalny astmy oskrzelowej	200
5.8. Diagnostyka astmy	200
5.8.1. Diagnostyka <i>in vivo</i>	201
5.8.2. Diagnostyka <i>in vitro</i>	201
5.8.2.1. Całkowite stężenie IgE	201
5.8.2.2. Alergenowo swoiste IgE (asIgE)	201
5.8.3. Diagnostyka komponentowa	202
5.8.4. Eozynofilia	202
5.8.5. Badania czynnościowe w diagnostyce astmy oskrzelowej	202
5.8.5.1. Spirometria	202
5.8.5.2. Próba odwracalności obturacji (próba rozkurczowa)	204
5.8.5.3. Próby prowokacyjne	204
5.8.5.4. Technika oscylacji wymuszonych	204
5.8.6. Tlenek azotu w powietrzu wydechowym	204
5.8.7. Rozpoznanie astmy oskrzelowej	204
5.9. Diagnostyka różnicowa	205
5.10. Leczenie przewlekłe astmy dziecięcej	205
5.10.1. Terapia inhalacyjna u dzieci	207
5.10.2. Leki stosowane w leczeniu astmy u dzieci	208
5.10.2.1. Glikokortykoidy wziewne	208
5.10.2.2. Leki przeciwleukotrienowe	209
5.10.2.3. Metyloksantyny	209
5.10.2.4. Długo działające β_2 -sympatykomimetyki	210
5.10.2.5. Krótko działające β_2 -sympatykomimetyki	210
5.10.2.6. Leki antycholinergiczne	210
5.10.2.7. Leczenie biologiczne	210
5.10.2.8. Immunoterapia alergenowa	211
5.10.3. Leczenie kontrolujące astmę	211
5.10.4. Leczenie zaostrzeń astmy	215
5.10.4.1. Monitorowanie i kryteria oceny pacjenta w zaostrzeniu astmy	215
5.10.4.2. Postępowanie w domu	215
5.10.4.3. W ambulatorium	215
5.10.4.4. W szpitalu	215

5.10.4.5. Postępowanie po opanowaniu zaostrzenia	216
5.10.4.6. Monitorowanie	216
5.10.5. Astma niekontrolowana	217
5.11. Działania prewencyjne w astmie u dzieci	217
5.11.1. Prewencja pierwotna	217
5.11.2. Prewencja wtórna	217
6. Anafilaksja u dzieci	219
Wanda Balińska-Miśkiewicz	
6.1. Definicja	219
6.2. Epidemiologia	219
6.3. Etiologia i patogenezą	220
6.4. Mediatorzy anafilaksji	221
6.5. Alergia na pokarmy	222
6.6. Alergia na leki	222
6.7. Alergia na jady owadów	223
6.8. Diagnostyka	223
6.9. Diagnostyka różnicowa	224
6.10. Leczenie	225
6.11. Profilaktyka wtórna	227
6.12. Rokowanie	227
7. Pokrzywka u dzieci – diagnoza i postępowanie	229
Ewa Willak-Janc	
7.1. Epidemiologia	229
7.2. Patogeneza	229
7.3. Czynniki wyzwalające	229
7.4. Patofizjologia	230
7.5. Objawy kliniczne	230
7.6. Diagnostyka	230
7.6.1. Badania laboratoryjne	231
7.6.2. Inne badania	231
7.7. Powikłania	231
7.8. Prognoza	231
7.9. Leczenie	231
7.9.1. Leczenie – krok 1	232
7.9.2. Leczenie – krok 2	232
7.9.3. Leczenie – krok 3	232
7.9.4. Leczenie – krok 4	233
7.9.4.1. Omalizumab	233
7.9.4.2. Inhibitory kalcyneuryny	233
7.9.4.3. Doustne glikokortykosteroidy	233
7.10. Rokowanie	234

Wybrane zagadnienia z kardiologii pediatricznej

1. Wrodzone wady serca – cz. I. Wady przeciekowe	241
Anna Halarewicz-Ciasullo	
1.1. Ubytek przegrody międzyprzedsionkowej	241
1.1.1. Definicja	241
1.1.2. Zaburzenia hemodynamiczne	242
1.1.2.1. ASD II	242
1.1.2.2. ASD I, AVSD	243
1.1.3. Objawy kliniczne	243
1.1.3.1. ASD II	243
1.1.3.2. ASD I	243
1.1.4. Badania diagnostyczne	243
1.1.4.1. EKG	243
1.1.4.2. RTG klatki piersiowej	244
1.1.4.3. Echokardiografia	244
1.1.5. Badania dodatkowe	244
1.1.6. Leczenie	244
1.1.7. Rokowanie i powikłania	245
1.2. Ubytek przegrody międzykomorowej	245
1.2.1. Definicja	245
1.2.2. Zaburzenia hemodynamiczne	245
1.2.3. Objawy kliniczne	246
1.2.4. Diagnostyka	246
1.2.4.1. EKG	246
1.2.4.2. RTG klatki piersiowej	246
1.2.4.3. Echokardiografia	246
1.2.5. Badania dodatkowe	247
1.2.6. Leczenie	247
1.2.7. Rokowanie	247

1.3. Przetrwwały przewód tętniczy	247
1.3.1. Definicja	247
1.3.2. Zaburzenia hemodynamiczne	248
1.3.3. Obraz kliniczny	248
1.3.4. Diagnostyka	248
1.3.4.1. EKG	248
1.3.4.2. RTG klatki piersiowej	248
1.3.4.3. Echokardiografia	249
1.3.5. Badania dodatkowe	249
1.3.6. Leczenie	249
1.3.7. Rokowanie	249
2. Wrodzone wady serca – cz. II	251
Anna Halarewicz-Ciasullo	
2.1. Koarktacja aorty	251
2.1.1. Definicja	251
2.1.2. Zaburzenia hemodynamiczne i objawy kliniczne	251
2.1.3. Diagnostyka	252
2.1.3.1. EKG	252
2.1.3.2. RTG klatki piersiowej	252
2.1.3.3. Echokardiografia	252
2.1.3.4. Badania dodatkowe	252
2.1.4. Leczenie	252
2.1.5. Rokowanie/powikłania	252
2.2. Siniczne wady serca	252
2.2.1. Tetralogia Fallota	252
2.2.1.1. Definicja	253
2.2.1.2. Zaburzenia hemodynamiczne	253
2.2.1.3. Objawy kliniczne	253
2.2.1.4. Diagnostyka	253
2.2.1.5. Leczenie	254
2.2.1.6. Rokowanie/powikłania	254
2.2.2. Przełożenie wielkich pni tętniczych	254
2.2.2.1. Definicja	255
2.2.2.2. Zaburzenia hemodynamiczne	255
2.2.2.3. Objawy kliniczne	255
2.2.2.4. Diagnostyka	255
2.2.2.5. Leczenie	255
2.2.2.6. Rokowanie/powikłania	256
2.2.3. Zespół niedorozwoju lewego serca	256
2.2.3.1. Definicja	256
2.2.3.2. Zaburzenia hemodynamiczne	256
2.2.3.3. Objawy kliniczne	256
2.2.3.4. Diagnostyka	256
2.2.3.5. Leczenie	257
2.2.3.6. Rokowanie/powikłania	257

3. Niewydolność serca u dzieci	259
Wioleta Kucharska	
3.1. Definicja	259
3.2. Patofizjologia	259
3.2.1. Mechanizmy kompensacyjne	259
3.2.2. Różnice w przebiegu niewydolności krążenia u małych dzieci	260
3.3. Przyczyny NS	260
3.4. Objawy	262
3.5. Rozpoznanie	263
3.6. Monitorowanie pacjenta z NS	264
3.7. Leczenie	264
3.7.1. Leczenie przewlekłej NS	265
3.7.2. Leczenie ostrej NS	266
3.8. Opieka nad dzieckiem z NS	266
4. Zapalenie mięśnia sercowego i kardiomiopatie u dzieci	269
Magdalena Gziut	
4.1. Zapalenie mięśnia sercowego	269
4.1.1. Etiologia	269
4.1.2. Rozpoznanie	269
4.1.3. Leczenie	270
4.1.4. Rokowanie	271
4.2. Kardiomiopatie u dzieci	271
4.2.1. Klasyfikacja kardiomiopatii	271
4.2.2. Kardiomiopatia rozstrzeniowa	271
4.2.2.1. Etiologia	272
4.2.2.2. Objawy kliniczne	272
4.2.2.3. Rozpoznanie	272
4.2.2.4. Leczenie	272
4.2.2.5. Rokowanie	273
4.2.3. Kardiomiopatia przerostowa	273
4.2.3.1. Etiologia	273
4.2.3.2. Objawy kliniczne	273
4.2.3.3. Rozpoznanie	273
4.2.3.4. Leczenie	274
4.2.3.5. Rokowanie	274
4.2.4. Kardiomiopatia restrykcyjna	274
4.2.4.1. Etiologia	274
4.2.4.2. Objawy kliniczne	275
4.2.4.3. Rozpoznanie	275
4.2.4.4. Leczenie	275
4.2.4.5. Rokowanie	275
4.2.5. Arytmogenna kardiomiopatia prawej komory	275
4.2.5.1. Etiologia	275
4.2.5.2. Objawy kliniczne	275
4.2.5.3. Rozpoznanie	275

4.2.5.4. Leczenie	276
4.2.5.5. Rokowanie	276
4.2.6. Nieklasyfikowane kardiomiopatie	276
4.2.6.1. Kardiomiopatia gąbczasta lewej komory (niescalona lewa komora)	276
4.2.6.2. Kardiomiopatia takotsubo (zespół złamanego serca)	276
5. Zaburzenia rytmu serca u dzieci	279
Marek Wasicionek	
5.1. Nadkomorowe zaburzenia rytmu	279
5.1.1. Objawy i oznaki NCN u dzieci	279
5.1.2. Diagnostyka	281
5.1.3. Leczenie	281
5.2. Komorowe zaburzenia rytmu	282

Wybrane zagadnienia z gastroenterologii dziecięcej

1. Diagnostyka laboratoryjna i testy czynnościowe w gastroenterologii dziecięcej	295
Małgorzata Arciszewska, Agnieszka Bury, Anna Kofla-Dtubacz, Tatiana Jamer, Andrzej Stawarski	
1.1. Badania wykonywane z krwi obwodowej	295
1.1.1. Parametry morfotyczne krwi	295
1.1.1.1. Krwinki czerwone [liczba komórek/ μ l]	295
1.1.1.2. Leukocyty [liczba komórek/ μ l]	296
1.1.1.3. Płytki krwi [liczba komórek/ μ l]	296
1.1.2. Rozmaz krwi obwodowej	297
1.1.2.1. Erytrocyty	297
1.1.2.2. Leukocyty	297
1.1.2.3. Płytki krwi	297
1.1.3. Wskaźniki stanu zapalnego	297
1.1.3.1. Białko C-reaktywne	297
1.1.3.2. Prokalcytonina	297
1.1.3.3. Szybkość opadania krwinek czerwonych	297
1.1.3.4. Seromukoid	298
1.1.3.5. α_1 -kwaśna glikoproteina	298
1.1.3.6. Fibrynogen	298
1.1.3.7. Ferrytyna	298
1.1.4. Parametry niedoborów odżywczych	298
1.1.4.1. Wskaźniki gospodarki żelazem	298
1.1.4.2. Inne wskaźniki	299
1.2. Badania wykonywane z próbki kału	299
1.2.1. Kalprotektyna	299
1.2.2. Krew utajona w kale	300
1.2.3. Resztki pokarmowe w kale	300
1.2.4. Czynniki infekcyjne wykrywane poprzez badanie kału	300
1.3. Badania próbki moczu	301
1.3.1. Glukoza w moczu	301
1.3.2. Ciała ketonowe w moczu	301
1.3.3. Badanie stężenia urobilinogenu w moczu	302
1.3.4. Badanie stężenia bilirubiny w moczu	302
1.3.5. Badanie aktywności amylazy w moczu	302

1.4. Diagnostyka wybranych jednostek chorobowych	302
1.4.1. Diagnostyka chorób wątroby	302
1.4.1.1. Badania biochemiczne wątroby oceniające jej funkcjonowanie	302
1.4.2. Diagnostyka chorób metabolicznych	304
1.4.3. Diagnostyka autoimmunologicznego zapalenia wątroby	304
1.4.4. Diagnostyka chorób trzustki	305
1.4.5. Diagnostyka choroby trzewnej	306
1.4.6. Diagnostyka alergii pokarmowej	306
1.4.7. Diagnostyka zakażenia <i>Helicobacter pylori</i>	307
1.4.8. Diagnostyka chorób nowotworowych	308
1.4.9. Diagnostyka molekularna zespołów polipowatości rodzinnej	308
1.4.10. Diagnostyka nietolerancji pokarmowych	309
2. Współczesna diagnostyka endoskopowa i obrazowa w gastroenterologii dziecięcej	313
Tomasz Pytrus	
2.1. Diagnostyka gastroenterologiczna	313
2.1.1. Badania endoskopowe górnego i dolnego odcinka przewodu pokarmowego	313
2.1.1.1. Esofagogastrofiberoskopia	313
2.1.1.2. Kolonoskopia	314
2.1.1.3. Endoskopowa cholangiopankreatografia wsteczna	314
2.1.1.4. Enteroskopia dwubalonowa	315
2.1.1.5. Endoultrasonografia	315
2.1.1.6. Endoskopia kapsułkowa	315
2.1.1.7. Nowe techniki obrazowania	316
2.1.1.8. Metody eksperymentalne	317
2.1.1.9. Przeciwwskazania do badań endoskopowych	317
2.1.2. Badania obrazowe przewodu pokarmowego	317
2.1.2.1. Ultrasonografia	317
2.1.2.2. Techniki radiologiczne	318
2.1.2.3. Techniki izotopowe – metody diagnostyczne medycyny nuklearnej	319
3. Biegunki u dzieci – podział, etiologia, postępowanie	321
Tomasz Pytrus	
3.1. Ostra biegunka	321
3.1.1. Definicja	321
3.1.2. Epidemiologia	321
3.1.3. Czynniki etiologiczne biegunek u dzieci	321
3.1.4. Wskazania do diagnostyki mikrobiologicznej u dzieci	322
3.1.5. Objawy alarmowe	322
3.1.6. Objawy kliniczne	322
3.1.7. Podział ostrej biegunki	322
3.1.8. Postępowanie	323
3.1.9. Leczenie ostrej biegunki – zasady ogólne	323
3.1.10. Elementy leczenia ostrej biegunki	324
3.1.10.1. Nawadnianie pozajelitowe	324
3.1.10.2. Nawadnianie dożylne	324

3.1.10.3. Wyrównywanie niedoborów elektrolitowych	325
3.1.10.4. Wyrównywanie zaburzeń gospodarki kwasowo-zasadowej	325
3.1.10.5. Szczególne zasady postępowania w leczeniu odwodnienia hiperosmotycznego	325
3.1.10.6. Postępowanie żywieniowe	325
3.1.10.7. Wczesna realimentacja	325
3.1.10.8. Probiotyki	326
3.1.10.9. Stosowanie antybiotyków w bieguncie	326
3.1.10.10. Preparaty kaolinowo-pektynowe i adsorbenty	326
3.1.10.11. Leki wpływające na motorykę przewodu pokarmowego	327
3.1.10.12. Cynk	327
3.2. Biegunka przewlekła	327
3.3. Biegunka poantybiotykowa	329
3.4. Podsumowanie	329
4. Choroba trzewna (celiakia)	331
Elżbieta Krzesiek	
4.1. Definicja	331
4.2. Patomechanizm	331
4.3. Epidemiologia	332
4.4. Objawy	332
4.5. Diagnostyka	333
4.6. Profilaktyka	334
4.7. Leczenie	334
4.8. Ryzyko wynikające z niestosowania leczenia dietetycznego	335
5. Naturalny przebieg oraz profilaktyka wtórna alergii pokarmowej	337
Magdalena Szela	
5.1. Marsz alergiczny	338
5.2. Tolerancja immunologiczna	339
5.3. Profilaktyka wtórna chorób alergicznych	340
6. Profilaktyka alergii pokarmowej	343
Tatiana Jamer	
6.1. Interwencje dietetyczne w zapobieganiu alergii na pokarmy	343
6.2. Rola probiotyków, prebiotyków i synbiotyków w profilaktyce alergii pokarmowej	344
6.3. Wpływ czynników środowiskowych	346
6.4. Suplementacja witaminy D i wpływ promieniowania UV	347
6.5. Stosowanie terapii emolientowej	347
6.6. Stosowanie immunoterapii	348
6.7. Podsumowanie	349
7. Nietolerancja pokarmowa	351
Paula Grębska	
7.1. Nietolerancje metaboliczne	351
7.1.1. Nietolerancja laktozy	351
7.1.2. Nietolerancja fruktozy	352
7.1.3. Diagnostyka nietolerancji enzymatycznych	353

7.2. Nietolerancje farmakologiczne i chemiczne	354
7.3. Nietolerancja histaminy	354
7.4. Nietolerancje idiopatyczne	355
8. Refluks żołądkowo-przłykowy i choroba refluksowa przełyku – diagnostyka i postępowanie lecznicze	357
Anna Kofla-Dtubacz	
8.1. Definicja	357
8.2. Diagnostyka	358
8.2.1. Wielokanałowa impedancja wewnątrzprzełykowa i pH-metria	358
8.2.2. Badanie kontrastowe górnego odcinka przewodu pokarmowego	360
8.2.3. Badanie endoskopowe górnego odcinka przewodu pokarmowego	360
8.2.4. Manometria przełyku	361
8.2.5. Badanie scyntygraficzne	361
8.2.6. Diagnostyczna próba terapeutyczna z inhibitorami pompy protonowej	361
8.2.7. Biomarkery w diagnostyce patologicznego refluksu żołądkowo-przełykowego	361
8.3. Leczenie nefarmakologiczne	361
8.4. Leczenie farmakologiczne	362
8.4.1. Alginiany	362
8.4.2. Inhibitory pompy protonowej i antagoniści receptora histaminowego	362
8.4.3. Leki prokinetyczne	363
8.4.4. Leczenie chirurgiczne	364
9. Eozynofilowe choroby przewodu pokarmowego	365
Anna Kofla-Dtubacz	
9.1. Objawy	366
9.2. Diagnostyka	366
9.3. Leczenie	367
9.3.1. Inhibitory pompy protonowej	367
9.3.2. Steroidoterapia podawana miejscowo (topikalna)	367
9.3.3. Steroidoterapia systemowa	367
9.3.4. Dieta elementarna	367
9.3.5. Dieta oparta na eliminacji empirycznej 6 alergenów pokarmowych	367
9.3.6. Dieta oparta na eliminacji produktów identyfikowanych w ramach diagnostyki alergii pokarmowej	368
9.3.7. Rozszerzanie przełyku	368
9.3.8. Leczenie immunomodulacyjne	368
9.3.9. Farmakoterapia alergii	368
9.3.10. Leczenie – podsumowanie	368
9.4. Eozynofilowe zapalenie przewodu pokarmowego	368
9.5. Podsumowanie	369
10. Przewlekłe bóle brzucha u dzieci	371
Natalia Olszak	
10.1. Ostry ból brzucha	371
10.2. Przewlekły ból brzucha	371

10.3. Diagnostyka	372
10.3.1. Badanie podmiotowe	372
10.3.2. Badanie przedmiotowe	373
10.3.3. Badania dodatkowe	374
10.4. Postępowanie terapeutyczne	375
10.5. Podsumowanie	375
11. Choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy u dzieci	377
Joanna Braksator	
11.1. Epidemiologia zakażeń <i>Helicobacter pylori</i>	378
11.2. Symptomatologia choroby wrzodowej	378
11.3. Rozpoznawanie choroby wrzodowej	379
11.4. Rozpoznanie infekcji <i>Helicobacter pylori</i>	379
11.5. Badania laboratoryjne wykonywane w chorobie wrzodowej	380
11.6. Diagnostyka różnicowa	381
11.7. Leczenie	381
12. Nieswoiste zapalenia jelit u dzieci – rola lekarza POZ	385
Katarzyna Akutko	
12.1. Etiologia i epidemiologia	385
12.2. Obraz kliniczny nieswoistych chorób zapalnych jelit	386
12.3. Choroba Leśniowskiego–Crohna	387
12.4. Wrzodziejące zapalenie jelita grubego	387
12.5. Diagnostyka nieswoistych chorób zapalnych jelit u dzieci	388
12.6. Leczenie	389
12.7. Szczepienia	390
12.8. Podsumowanie	391
13. Krwawienia z przewodu pokarmowego u dzieci	395
Paweł Maleika	
13.1. Krwawienie z górnego odcinka przewodu pokarmowego	395
13.1.1. Postępowanie	395
13.1.2. Diagnostyka	396
13.1.3. Leczenie farmakologiczne	397
13.1.4. Krwawienie w wyniku urazu górnego odcinka przewodu pokarmowego spowodowanego połknięciem ciała obcego lub oparzeniem przetyku	397
13.2. Krwawienie z dolnego odcinka przewodu pokarmowego	398
13.2.1. Postępowanie	399
13.2.2. Diagnostyka	399
13.2.3. Leczenie	400
14. Zaburzenia czynnościowe przewodu pokarmowego u niemowląt i małych dzieci według Kryteriów Rzymskich IV	403
Paulina Kuchalska, Agnieszka Borys-Iwanicka	
14.1. Regurgitacje (G1)	404
14.2. Ruminacje (G2)	405

14.3. Zespół cyklicznych wymiotów (G3)	406
14.4. Kolka niemowlęca (G4)	406
14.5. Biegunka czynnościowa (G5)	407
14.6. Dyschezja niemowlęca (G6)	408
14.7. Zaparcie czynnościowe (G7)	408
14.8. Podsumowanie	409
15. Zaburzenia czynnościowe przewodu pokarmowego u dzieci starszych według Kryteriów Rzymskich IV	411
Iga Rucińska, Agnieszka Borys-Iwanicka	
15.1. Czynnościowe zaburzenia związane z nudnościami i wymiotami (H1)	412
15.1.1. Zespół cyklicznych wymiotów (H1a)	412
15.1.2. Czynnościowe nudności i czynnościowe wymioty (H1b)	413
15.1.3. Zespół przeżuwania (H1c)	413
15.1.4. Aerofagia (H1d)	414
15.2. Zaburzenia przebiegające z czynnościowym bólem brzucha (H2)	414
15.2.1. Dyspepsja czynnościowa (H2a)	414
15.2.2. Zespół jelita drażliwego (H2b)	415
15.2.3. Migrena brzuszna (H2c)	416
15.2.4. Nieokreślony czynnościowy ból brzucha (H2d)	416
15.3. Czynnościowe zaburzenia defekacji (H3)	417
15.3.1. Zaparcie czynnościowe (H3a)	417
15.3.2. Nieretencyjne nietrzymanie stolca (H3b)	417
15.4. Podsumowanie	418
16. Zespół jelita nadwrażliwego u dzieci	419
Paula Grębska	
16.1. Patofizjologia	420
16.2. Diagnostyka	421
16.3. Leczenie	422
17. Postępowanie w zaparciach u dzieci	427
Marcin Motak, Krystyna Mowszet	
17.1. Etiopatogeneza	427
17.2. Diagnostyka i obraz kliniczny	429
17.3. Leczenie	430
17.3.1. Leczenie nefarmakologiczne i edukacja rodziców	431
17.3.2. Częste błędy popełniane w czasie terapii	434
18. Wady wrodzone dróg żółciowych	435
Joanna Braksator, Karolina Sakowicz	
18.1. Epidemiologia	435
18.2. Etiologia	435
18.3. Symptomatologia	435
18.4. Diagnostyka	435
18.5. Leczenie wrodzonych wad dróg żółciowych	436

18.6. Atrezja dróg żółciowych	436
18.6.1. Epidemiologia	436
18.6.2. Etiopatogeneza	436
18.6.3. Podział	437
18.6.4. Obraz kliniczny	437
18.6.5. Diagnostyka	437
18.6.5.1. Badania laboratoryjne	438
18.6.5.2. Badania obrazowe	438
18.6.6. Powikłania	438
18.6.7. Leczenie	439
18.7. Torbiele dróg żółciowych	440
18.7.1. Epidemiologia	440
18.7.2. Etiologia	440
18.7.3. Symptomatologia	441
18.7.4. Diagnostyka laboratoryjna	441
18.7.5. Diagnostyka obrazowa	441
18.7.6. Powikłania	442
18.7.7. Leczenie	442
19. Żółtaczki patologiczne okresu noworodkowego w praktyce lekarza podstawowej opieki zdrowotnej	443
Olga Krynicka-Scaringella	
19.1. Przemiana hemoglobiny w bilirubinę i dalsze jej losy w organizmie	443
19.2. Żółtaczki patologiczne okresu noworodkowego	444
19.2.1. Powikłania żółtaczki patologicznej	446
19.2.2. Leczenie	447
19.3. Podsumowanie	449
20. Kamica żółciowa	451
Patrycja Sputa-Grzegorzółka	
20.1. Definicja	451
20.2. Epidemiologia	451
20.3. Etiologia i patogenezę	451
20.4. Obraz kliniczny	452
20.5. Diagnostyka	452
20.5.1. Badania obrazowe	452
20.5.2. Pozostałe badania	453
20.6. Leczenie	453
21. Zapalenia trzustki u dzieci	455
Andrzej Stawarski, Joanna Braksator	
21.1. Epidemiologia	455
21.2. Podział zapaleń trzustki u dzieci	455
21.2.1. Ostre zapalenie trzustki	455
21.2.1.1. Rozpoznanie OZT u dzieci	456
21.2.1.2. Przyczyny	456

21.2.1.3. Symptomatologia	456
21.2.1.4. Diagnostyka laboratoryjna OZT	458
21.2.1.5. Diagnostyka obrazowa	458
21.2.1.6. Leczenie OZT u dzieci	458
21.2.1.7. Powikłania OZT	459
21.2.2. Ostre nawracające zapalenie trzustki	459
21.2.3. Przewlekłe zapalenie trzustki	459
21.2.3.1. Rozpoznanie PZT u dzieci	460
21.2.3.2. Przyczyny PZT	460
21.2.3.3. Symptomatologia	460
21.2.3.4. Diagnostyka laboratoryjna	460
21.2.3.5. Badania obrazowe u dzieci podejrzewanych o PZT	461
21.2.3.6. Leczenie PZT u dzieci	462
21.2.4. Podsumowanie	462
22. Mukowiscydoza u dzieci – manifestacje z przewodu pokarmowego	465
Katarzyna Akutko, Andrzej Stawarski	
22.1. Rozpoznanie	466
22.2. Objawy mukowiscydozy ze strony układu pokarmowego	466
22.2.1. Zewnętrznydzielnicza niewydolność trzustki	467
22.2.2. Cukrzyca związana z mukowiscydozą	468
22.2.3. Zapalenie trzustki	468
22.2.4. Choroba refluksowa przełyku	469
22.2.5. Kolonopatia włókniejąca	469
22.2.6. Niedrożność smótkowa	470
22.2.7. Zespół dystalnej niedrożności jelit	470
22.2.8. Zaparcie	471
22.2.9. Wypadanie odbytnicy	471
22.2.10. Choroby wątroby i dróg żółciowych	471
22.2.11. Cholestaza noworodkowa	472
22.2.12. Stłuszczenie wątroby	472
22.2.13. Ogniskowa marskość wątroby	472
22.2.14. Wielopłatowa marskość wątroby	473
22.2.15. Kamica pęcherzyka żółciowego	473
22.2.16. Niedożywienie	474
22.3. Podsumowanie	475
23. Pre- i probiotyki: czy, kiedy i jak leczyć – nowości terapeutyczne	479
Anna Danczewicz	
23.1. Wprowadzenie – definicja mikrobioty i mikrobiomu	479
23.2. Probiotyki – definicja, podstawowe informacje	480
23.3. Probiotyki – mechanizm działania	481
23.4. Probiotyki w leczeniu ostrej biegunki infekcyjnej	481
23.5. Probiotyki w leczeniu biegunki związanej z antybiotykoterapią	483
23.6. Probiotyki w leczeniu biegunki o etiologii <i>Clostridioides difficile</i>	483
23.7. Probiotyki w zapobieganiu biegunce szpitalnej	484

23.8. Probiotyki a biegunka podróżnych	484
23.9. Probiotyki w martwiczym zapaleniu jelit	484
23.10. Probiotyki a zakażenie <i>Helicobacter pylori</i>	485
23.11. Probiotyki a kolka niemowlęca	485
23.12. Probiotyki a nieswoiste choroby zapalne jelit	486
23.13. Probiotyki a zespół jelita drażliwego	487
23.14. Probiotyki a zaparcia czynnościowe	487
23.15. Probiotyki a alergia	487
23.16. Prebiotyki – definicja	488
23.17. Podsumowanie	488

Wybrane wady metabolizmu

1. Wrodzone wady metabolizmu	493
Joanna Braksator, Iga Rucińska	
1.1. WWM z objawami intoksykacji metabolicznej	495
1.1.1. Obraz chorobowy WWM przebiegających pod postacią intoksykacji metabolicznej	496
1.2. WWM z obniżoną tolerancją na głodzenie	497
1.3. Zaburzenia wewnątrzmitochondrialnego metabolizmu energetycznego	497
1.4. Zaburzenia neurotransmisji	497
1.5. Genetycznie uwarunkowane wady metabolizmu z ograniczonymi możliwościami terapeutycznymi w stanach nagłych	497
1.6. Diagnostyka różnicowa WWM na podstawie dominującego objawu	497
1.6.1. Hiperamonemia	497
1.6.2. Kwasica metaboliczna	498
1.6.3. Hipoglikemia	500
1.6.4. Wiotkość	500
1.6.5. Padaczka lekooporna	500
1.6.6. Obrzęk płodowy nieimmunologiczny	500
1.7. Podsumowanie	501
2. Glikogenozy	503
Iga Rucińska, Joanna Braksator	
2.1. GSD typu 1	503
2.1.1. GSD typu 1a	503
2.1.2. GSD typu 1b	504
2.2. GSD typu 3	504
2.3. GSD typu 6	505
2.4. GSD typu 9	505
2.4.1. GSDs typu 9a1 i 9a2	505
2.4.2. GSD typu 9b	505
2.4.3. GSD typu 9c	505
2.4.4. GSD typu 9d	506
2.5. GSD typu 4	506

2.6. Szczególne GSDs	506
2.6.1. GSD typu 0a	506
2.6.2. GSD typu 0b	507
2.6.3. GSD typu 11	507
2.7. Podsumowanie	507

Wybrane zagadnienia z nefrologii pediatricznej

1. Wady rozwojowe układu moczowego i ich następstwa	517
Dorota Polak-Jonkisz	
1.1. Metody diagnostyczne	518
1.2. Leczenie	519
1.3. Rokowanie	519
1.4. Wady nerek	519
1.4.1. Wrodzony brak obu nerek	519
1.4.2. Wrodzony brak jednej nerki	519
1.4.3. Hipoplazja nerki/nerek	519
1.4.4. Hipodysplazja nerki/nerek	520
1.5. Wady położenia i fuzja nerek	520
1.6. Torbielowatość nerek	521
1.6.1. Autosomalna recesywna torbielowatość nerek	521
1.6.2. Autosomalna dominująca torbielowatość nerek	521
1.6.3. Zespoły nefronofityzy	524
1.6.4. Torbielowatość nerek związana z mutacją <i>HNFIβ</i>	524
1.6.5. Dysplazja wielotorbielowata nerek	524
1.6.6. Torbielowatość rdzenia nerki	524
1.6.7. Wodonercze	524
1.7. Wady wrodzone moczowodu	525
1.7.1. Zdwojenie moczowodu	525
1.7.2. Ektopia ujścia moczowodu	525
1.7.3. Ureterocele	525
1.7.4. Odptyw pęcherzowo-moczowodowy	526
1.8. Wady wrodzone pęcherza moczowego	527
1.8.1. Uchyłek pęcherza moczowego	527
1.8.2. Choroba szyi pęcherza	527
1.8.3. Zastawka cewki moczowej	528
2. Zakażenie układu moczowego	531
Katarzyna Kiliś-Pstrusińska	
2.1. Definicja	531
2.2. Epidemiologia	531
2.3. Etiologia i patogenezą	531

2.4. Klasyfikacja ZUM	532
2.4.1. Podział zależnie od lokalizacji	532
2.4.2. Podział zależnie od charakteru ZUM	532
2.5. Obraz kliniczny	532
2.6. Diagnostyka	532
2.6.1. Wywiad	533
2.6.2. Badanie fizykalne	533
2.6.3. Badania moczu	533
2.6.4. Badania krwi	534
2.7. Różnicowanie	534
2.8. Leczenie	534
2.9. Profilaktyka	535
3. Ostre kłębuszkowe zapalenie nerek	537
Anna Jakubowska	
3.1. Definicja	537
3.2. Epidemiologia	537
3.3. Etiologia	537
3.4. Patogeneza	537
3.5. Obraz kliniczny	538
3.6. Objawy	538
3.7. Diagnostyka	538
3.8. Różnicowanie	539
3.9. Leczenie	539
3.10. Rokowanie	539
4. Zespół hemolityczno-mocznicowy	541
Kinga Musiał	
4.1. Definicja	541
4.2. Klasyfikacje	541
4.3. Epidemiologia	541
4.4. Etiologia	541
4.5. Patogeneza	542
4.6. Objawy kliniczne	543
4.7. Diagnostyka	543
4.8. Rozpoznanie	543
4.9. Leczenie objawowe w ZHM	543
4.10. Leczenie biologiczne w atypowym ZHM	543
4.11. Rokowanie	544
5. Ostra niewydolność nerek / ostre uszkodzenie nerek	545
Kinga Musiał	
5.1. Definicja	545
5.2. Klasyfikacja	545
5.3. Epidemiologia	545

5.4. Objawy kliniczne	545
5.5. Diagnostyka	545
5.5.1. Badania laboratoryjne	545
5.5.2. Diagnostyka różnicowa	547
5.6. Przebieg naturalny	547
5.7. Rozpoznanie	547
5.8. Leczenie	547
5.9. Rokowanie	548
6. Idiopatyczny zespół nerczycowy	549
Agnieszka Pukajło-Marczyk	
6.1. Definicja	549
6.2. Epidemiologia	549
6.3. Patofizjologia	549
6.4. Objawy kliniczne	550
6.5. Diagnostyka	550
6.6. Leczenie przyczynowe	551
6.7. Leczenie objawowe	554
6.7.1. Obrzęki	554
6.7.2. Leczenie przeciwzkrzepowe	554
6.7.3. Leczenie zaburzeń lipidowych	555
6.7.4. Zapobieganie powikłaniom kostnym ZN	555
6.8. Szczepienia	555
6.9. Rokowanie	556
7. Przewlekłe kłębuszkowe zapalenia nerek	557
Anna Medyńska	
7.1. Nefropatia IgA	560
7.1.1. Epidemiologia	560
7.1.2. Patogeneza	560
7.1.3. Przebieg kliniczny	560
7.1.4. Diagnostyka	560
7.1.5. Leczenie	561
7.1.6. Rokowanie	561
7.2. Błoniaste kłębuszkowe zapalenia nerek	561
7.2.1. Epidemiologia	561
7.2.2. Patogeneza	561
7.2.3. Obraz kliniczny	562
7.2.4. Diagnostyka	562
7.2.5. Leczenie	562
7.2.6. Rokowanie	562
7.3. Błoniasto-rozplemowe kłębuszkowe zapalenia nerek	562
7.3.1. Obraz kliniczny	562
7.3.2. Rozpoznanie	562
7.3.3. Leczenie	563

7.4. Glomerulopatia C3 i choroba gęstych depozytów	563
7.4.1. Patogeneza	563
7.4.2. Obraz kliniczny	563
7.4.3. Rozpoznanie	563
7.4.4. Leczenie	563
7.5. Wtórne kłębuszkowe zapalenia nerek	563
7.5.1. Kłębuszkowe zapalenia nerek związane z przeciwciałami przeciw cytoplazmie neutrofilii	563
7.5.1.1. Patogeneza	563
7.5.1.2. Obraz kliniczny	563
7.5.1.3. Rozpoznanie	564
7.5.1.4. Leczenie	564
7.5.1.5. Rokowanie	564
7.5.2. Toczniove zapalenie nerek	564
7.5.2.1. Epidemiologia	564
7.5.2.2. Patogeneza	564
7.5.2.3. Obraz kliniczny	564
7.5.2.4. Diagnostyka	564
7.5.2.5. Leczenie	564
7.5.2.6. Rokowanie	565
7.5.3. Plamica Schönleina–Henocha	565
7.5.3.1. Epidemiologia	565
7.5.3.2. Patogeneza	565
7.5.3.3. Obraz kliniczny	565
7.5.3.4. Diagnostyka	565
7.5.3.5. Leczenie	565
7.5.3.6. Rokowanie	565
8. Przewlekła choroba nerek	567
Irena Makulska	
8.1. Epidemiologia	567
8.2. Etiologia i patogeneza	568
8.3. Obraz kliniczny	570
8.4. Przebieg naturalny PChN	570
8.5. Diagnostyka i różnicowanie	570
8.6. Leczenie	570
9. Zaburzenia czynności dolnych dróg moczowych – nocne nietrzymanie moczu	573
Katarzyna Kiliś-Pstrusińska	
9.1. Definicje	573
9.2. Epidemiologia	574
9.3. Etiopatogeneza	574
9.4. Obraz kliniczny	575
9.5. Diagnostyka	575
9.5.1. Wywiad	575
9.5.2. Ocena częstości MN	575
9.5.3. Badanie fizykalne	575
9.5.4. Badania dodatkowe	575

9.6. Różnicowanie	575
9.7. Leczenie	576
9.7.1. Uroterapia	576
9.7.2. Leczenie farmakologiczne	576
10. Kamica moczowa i stany zagrożenia kamicą	577
Konstancja Fornalczyk	
10.1. Definicja i epidemiologia	577
10.2. Patogeneza kamicy moczowej, rodzaje złożeń i stany zagrożenia kamicą	577
10.3. Obraz kliniczny	579
10.4. Diagnostyka	580
10.4.1. Badania dodatkowe	580
10.5. Leczenie	582
10.5.1. Leczenie zachowawcze	582
10.5.2. Leczenie zabiegowe	583
11. Nadciśnienie tętnicze u dzieci i młodzieży	585
Danuta Zwolińska	
11.1. Epidemiologia	585
11.2. Etiologia	585
11.3. Terminologia i klasyfikacja NT u dzieci i młodzieży	585
11.4. Objawy kliniczne	586
11.5. Wskazania do wykonywania pomiarów ciśnienia tętniczego	586
11.6. Zasady pomiarów i ich interpretacja	587
11.7. Diagnostyka NT	587
11.7.1. Wywiad osobniczy	587
11.7.2. Wywiad rodzinny	588
11.7.3. Badanie fizykalne	588
11.7.4. Badania dodatkowe	588
11.8. Cel i ogólne zasady leczenia NT	589
11.8.1. Zasady leczenia	589
11.8.2. Leczenie nefarmakologiczne NT	589
11.8.3. Zasady leczenia farmakologicznego NT	589
11.8.3.1. Leki hipotensyjne	589
11.8.4. Zasady leczenia stanów nadciśnieniowych nagłych	590
11.8.5. Zasady leczenia stanów nadciśnieniowych pilnych	590
11.8.6. Leczenie NT monogenowego	590
11.9. Kontrola NT	590